

Till Vattenmyndigheten för Norra Östersjön

E-post: vattenmyndigheten.vastmanland@lansstyrelsen.se

Diarienummer: 537-5058-14

Yttrande

SVAR PÅ REMISS OM FÖRSLAG TILL FÖRVALTNINGSPLAN, FÖRSLAG TILL MILJÖKVALITETSNORMER SAMT FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDSPROGRAM MED TILLHÖRANDE MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNING 2015-2021

Hushållningssällskapens Förbund har beretts möjlighet att yttra sig över Vattenmyndighetens förslag på förvaltningsplan och åtgärdsprogram 2015-2021. Vårt yttrande nedan riktar sig mot alla fem vattendistrikt i Sverige. Yttrandet har skrivits av Sören Eriksson.

Sammanfattning

- Åtgärder som genomförs inom lantbruket får inte leda till minskad matproduktion eller påverka svenskt lantbruks konkurrenskraft. Det måste finnas en rimlig bördefördelning inom vattendirektivet, inte som nu är föreslaget att notan ska betalas av landsbygden befolkning. Då kommer landsbygden dö ut. Se över möjligheten till principen användaren betalar.
- Alla åtgärder måste ha extern finansiering. Det är myndigheternas ansvar att se till att medel tas fram.
- Gör en ny bedömning av vilka styrmedel som kommer att användas. Vi förespråkar rådgivning/information som en bättre väg än föreskrifter som bygger på otillräckligt forskningsunderlag.
- Den adderade totala bördan för lantbruket är alldeles för stor och när åtgärderna läggs på varandra upptar de en betydande del av landets åkermark.

Inledning

Hushållningssällskapet håller helt med om att det är viktigt att uppnå god vattenkvalité för Sveriges sjöar, vattendrag såväl som omgivande hav. Något vi också är säkra på att landets lantbrukare håller med om och också arbetar för. Det har de senaste 10 åren skett mycket inom vattenvårdsarbetet från jordbrukets sida. Ett exempel är projektet Greppa Näringen, där man genomfört 50 000 rådgivningsbesök till deltagande gårdar med syfte att minska näringsläckage. Man har tydligt kunna visa att överskottet av växtnäringsämnen på gårdar inom Greppa Näringen minskat kraftigt. Det är bra att fortsatt rådgivning lyfts fram som ett viktigt instrument i åtgärdsprogrammet också.

Vi är också överrens om att jordbruket har en stor påverkan på vattenkvaliteten. Men vi anser inte att vägen till ett hållbart jordbruk, både miljömässigt och ekonomiskt, är ökade regler, begränsningar och föreskrifter. Ett resurseffektivt jordbruk, marker med god markavvattningsförmåga och väl skötta

dikessystem borgar för en bättre dränering, ett bättre växtnäringsupptag och därmed ett mindre läckage av näringsämnen.

Jordbruket är ett viktigt politiskt mål för Sverige och jordbruket bidrar också med ett stort antal andra ekosystemtjänster. En del av åtgärderna föreslagna i detta åtgärdsprogram påverkar inte jordbruket medan vissa åtgärder kraftigt gör det svårare att få lönsamhet i jordbruket. Utan lönsamhet, inget aktivt jordbruk. Vissa kostnader förväntas lantbrukarna bära i linje med förorenaren betalar, medan det för andra åtgärder föreslås styrmedel som ersätter lantbrukaren för de ökade kostnaderna. Vi håller inte med om att det är rimligt att lägga dessa kostnader på lantbruket, och att säga att jordbruket hör till vinnarna på detta åtgärdsprogram är ett skämt. Havs – och vattenmyndigheten har här en viktig uppgift att verka för att det finns tillräckliga medel för att stimulera etablering av närsaltsreducerande åtgärder vilket också nämns under åtgärd 8 (för Havs och Vattenmyndigheten).

Åtgärder

Vi är eniga om att många av de åtgärder som föreslås i åtgärdsprogrammet är relevanta. Strukturkalkning, skydds-zoner, kalkfilterdiken, fosfordammar och rätt anpassade stallgödselgivor är bra åtgärder som gynnar både jordbruket och miljön. **Men de kan inte bekostas av lantbruket ensamt.** Det är samhällets ansvar att hitta finansiering till åtgärdsprogrammet, och vi ser inte i det kommande landsbygdsprogrammet att det skjuts till mer än en bråkdel av de medel som behövs.

Ett tydligt exempel hur man tänker fel är förslaget om strukturkalkning. Ja, det är en odlingspositiv åtgärd samtidigt som det är en bra åtgärd för minskat läckage. Kostnaden för att strukturkalka de 500 000 ha man föreslår ligger på hisnande 2,5 miljarder för denna åtgärd. Pengar som enligt förslaget ska investeras innan 2019, och ska bekostas av lantbruket, men som idag inte finns. De försök man hänvisar till när man sätter siffran 0 kr i samhällskostnad för åtgärden strukturkalkning baseras på endast ett försök där man mätt upp skördeökningar på hela 8 %, med en kalkgiva på 9,5 ton/ha, vilket ger en ökad intäkt på 600 kr/ha (enl. beräkningar i VISSMEASURETYPE 000719). Det finns andra försök som inte uppvisar samma goda resultat, utan hamnar på 1-3 % skördeökning bara. Det finns även försök som inte uppvisar skördeökningar alls.

Vi är därför helt emot förslaget att via föreskrifter lagstifta om krav på kalkning på 500 000 ha åkermark, motsvarande en kostnad på 2,5 miljard som ska tas före år 2019. Frivillighet med möjlighet att söka LOVA-stöd är en bättre väg att gå. Det finns ett stort intresse och engagemang hos lantbrukarna för strukturkalkning, vilket det faktum att LOVA-stöden (där strukturkalkning är en stor post) är kraftigt översökta visar. Blir det lagkrav så kommer den positiva inställningen helt att försvinna. Tänk på att det som regleras i lag inte längre kommer vara möjligt att söka ersättning för inom ex Landsbygdsprogrammet.

Konsekvensanalys

I konsekvensanalysen av åtgärdsprogrammet faller i de allra flesta fall lagstiftning ut som det mest gångbara alternativet. Det saknas dock en motivering av hur de olika parametrarna i modellen värderas, de är inte självklart lika mycket värda. Därför är det väldigt svårt att kommentera beräkningarna. Att införa föreskrifter på åtgärder som är relativt dåligt undersökta i Sverige såsom strukturkalkning, kalkfilterdiken och tvåstegsdiken är förhastat. Mer underbyggd forskning behövs inom dessa områden först.

Att gå vägen med övervägande föreskrifter och strikt tillämpande av principen förorenaren betalar bedöms endast leda till att arbetet kör fast i juridiska processer. Särskilt då vem som skall betraktas som förorenare är otillfredsställande utrett då samhällsutvecklingen lett och stimulerat utvecklingen av t.ex. kraftverks- och lantbruksbranschen i en viss riktning.

De åtgärder inom odlingslandskapet, i form av utdikning, rörläggning, sjösänkning etc som utförts för att möjliggöra odling har genom tiderna styrts och uppmuntrats av staten för att öka produktionen och förbättra lantbrukets konkurrenskraft. När samhället nu vill vända på steken och delvis återskapa de miljöer som staten uppmuntrat att ta bort måste hänsyn även i detta läge tas till svenskt jordbruks konkurrenskraft.

Det är positivt att det lyfts fram som första åtgärd att både Jordbruksverk och Länsstyrelserna behöver prioritera och utveckla sin rådgivningsverksamhet till jordbruksföretag för att minska växtnäringstillförlusterna. Det är en väg Hushållningssällskapet också förespråkar.

Vi håller med om att det som står att man bör ta helhetsgrepp över jordbruksföretagets växtnäringstillförluster i rådgivningen, det vill säga från växtodlingen så väl som från djurhållningen. Följande text saxat ur åtgärdsprogrammet är central - "Exempelvis bör lagring, hantering och spridning av mineral- och stallgödsel samt djurhållning med avseende på till exempel utfodring och betesdrift ingå i helhetsgreppet. Även åtgärder riktade för miljöanpassad dikning och dränering, samt åtgärder som minskar markpackningen och förbättrar markstrukturen kan ingå".

Orimliga arealmål

En del av arealmålen för de föreslagna åtgärderna känns helt orimliga att uppnå. Ex från Norra Östersjöns distrikt är 260 000 ha strukturkalkning (500 000 ha för hela Sverige), 330 ha fosfordammar (motsvarar minst 3000 nya fosfordammar), 170 km tvåstegsdiken och 14000 (50 000 ha för Sverige) ha våtmarker.

Den adderade totala bördan för lantbruket är alldeles för stor och när åtgärderna läggs på varandra upptar de en ansenlig del av landets åkermark. Enligt förslagen skall 1 % ligga som skyddszon, 2 % ska göras om till våtmarker o.s.v. vilket gör att den odlingsbara ytan påverkas kraftigt. Sen tillkommer andra regler som förgröningsstöd som ska gynna mångfald i slättbygd, vilken också tar odlingsbar mark i anspråk. Tillsammans blir andelen påverkad yta betydande för det svenska lantbruket och därmed negativ för svenskt jordbruks konkurrensförmåga.

Målet 50 000 ha våtmarker på nationell nivå är ett tydligt exempel. Vi har idag i Sverige mellan 2000-2011 med anläggningsstöd och arbete med anläggning av våtmarker anlagt 5700 ha våtmarker (enligt Naturvårdsverkets miljöportal). Att nu på kort tid anlägga nio gånger så mycket areal är helt orimligt. Även för fosfordammar är 3000 nya dammar bara inom Norra Östersjön helt orimligt, idag finns max 30 st totalt här. Det finns inte heller tillräckligt med lämpliga platser för dessa arealer man föreslår om man ska anlägga dem på ett kostnadseffektivt sätt. Personligen har jag, i form av våtmarksprojektör på Hushållningssällskapet, under flera år hjälpt lantbrukare att hitta platser på sina gårdar i Mälardalen och att hitta bra kostnadseffektiva platser är svårt. Där man vill anlägga fosfordammar, i slättbygden, är det ett flackt landskap, vilket gör anläggningarna orimligt dyra. Dagens stödnivåer räcker inte till för detta. Dessutom hindrar EU-reglernas minimikrav på 0,1 ha areal att många dammar aldrig blir av, då själva tanken med fosfordammar är att de ska vara små avrinningsområden och små dammar.

Däremot håller vi med om att det är viktigt att arbeta vidare med att hitta lämpliga platser för våtmarker. Våtmarker är positivt för mycket mer än bara växtnäringstillförluster. De ger ökad biologisk mångfald, rekreation och möjligheter till jakt och fiske. Men det bör ske genom ett frivilligt åtagande och måste finansieras med externa medel. Våtmarker är en tydlig samhällsnytta, som gör nytta långt utanför den enskilda gården, därför måste de finansieras med allmänna medel.

Rättsäkerhet/juridiska aspekter

Vem skall börja med åtgärder och till vilka områden skall de prioriteras först är den stora och svåra frågan att besvara. Särskilt så länge som åtgärderna helt eller delvis skall bekostas av enskilda. Rättsäkerhet och rättvisa hotas att bli lidande. Frågan förblir obesvarad även i denna remiss, vilket är nödvändigt att åtgärda om åtgärdsarbetet skall ta fart och ske på ett rättssäkert och rättvist sätt. Ett problem är till exempel alla arrendemarker. Idag är nästan hälften av Sveriges åkermark arrenderad (43 % enligt Jordbruksverket). Vem ska bekosta alla åtgärder på arrendemarkerna? Den kostnaden kan inte läggas på arrendatorn som ofta sitter på ettårsarrenden eller i bästa fall femårsarrenden, och betalningsviljan är i de här frågorna låg hos markägaren också. Det här problemet berör såväl odlingspositiva åtgärder som dikningsrensning och strukturkalkning, som fosfordammar och våtmarker.

Förslaget i åtgärdsprogrammet att ha "obligatoriska våtmarker" d.v.s. att exproprieras mark för våtmarksanläggning känns totalt fel och otidsenligt. Man bör i första hand se över höjda ersättningsnivåer, och fortsätta med uppsökande verksamhet/rådgivning. Våtmarksanläggning är

komplext och försvaras av markägarförhållanden, (ex hög andel arrendemarker) samt strandskyddsregler som idag gör att lantbrukare inte går vidare med sin anläggning. Det behöver underlättas för de markägare som faktiskt vill anlägga våtmarker. Underlätta även för dikningsföretag som vill göra miljöförbättrande åtgärder vid rensning, som ex gräva slamfickor, slänta av diken etc.

Stockholm 2015-04-25

Jesper Broberg
Förbundsdirektör
Hushållningssällskapens Förbund